

leerlingen voor leerlingen

Handleiding Instructiefilmpjes voor en door leerlingen

InnovatiImpuls
Onderwijs

Inhoud

Voorwoord	3
1 Wat is een goed filmpje?	4
2 Hoe ontwikkel je een filmpje?	5
3 Schoolorganisatie	8
4 Apparatuur en techniek	9
5 Specifieke aandachtspunten	12
6 Filmpjes in de elektronische leeromgeving (ELO)	13
7 Overige aandachtspunten	15
Bijlage 1 Beoordeling filmpjes door docenten	17
Bijlage 2 Aandachtspunten Auteursrechten	18

Leerlingen voor Leerlingen is één van de experimenten van de InnovatieImpuls Onderwijs. Op www.innovatieimpulsonderwijs.nl lees je alles over de verschillende activiteiten en doelen van de InnovatieImpuls Onderwijs.

Voorwoord

Het innovatieve concept Leerlingen voor Leerlingen behoorde in april 2010 tot de uitverkoren projecten voor de Innovatie Impuls Onderwijs, een initiatief van de ministeries van Economische Zaken en Onderwijs, Cultuur & Wetenschap.

Een onderdeel van dit project was: didactische filmpjes produceren voor alle vakken in de onderbouw van het voortgezet onderwijs, voor alle onderwijssoorten.

De gedachte achter de filmpjes is dat uitleg door leerlingen andere leerlingen meer aanspreekt. Leerlingen hanteren begrijpelijk taalgebruik, in tegenstelling tot veel (vooral ook ervaren) docenten (Bron: publicatie Inspectie van het Onderwijs, jaarverslag 2009).

Inmiddels zijn ruim 1.200 filmpjes opgeleverd. Het proces van voorbereiden, maken en beoordelen was erg leerzaam, voor zowel projectleiders als deelnemers. De aanbevelingen in deze handleiding zijn gebaseerd op hun leerervaringen.

1

Wat is een goed filmpje?

Een goed filmpje heeft drie hoofdkenmerken: het biedt extra leerrendement, is leerzaam en foutloos.

Leerrendement

Leerlingen kunnen het instructiefilmpje bekijken in plaats van of aanvullend op de uitleg van de docent. Zo draag je bij aan gepersonaliseerd onderwijs en extra leerrendement.

Leerzaam

Het spreekt voor zich dat je probeert een pakkend (meestal grappig) filmpje te maken. Dat is ook heel belangrijk. Maar zorg er wel voor dat de vorm niet ten koste gaat van de inhoud. Het filmpje moet immers in de eerste plaats leerzaam zijn, zodat het de uitleg van de docent kan vervangen of ondersteunen.

Foutloos

Zorg dat niet alleen de inhoud klopt, maar ook het taalgebruik.

Hoe ontwikkel je een filmpje?

Als je een filmpje gaat maken, zet je diverse stappen, van voorbereiding tot en met publicatie.

Professionele voorbereiding

De ervaring leert dat je vervelende mislukkingen kunt voorkomen door alle deelnemers (leerlingen en docenten) goed op hun taken voor te bereiden. Regel dat voordat je begint aan het script te schrijven of de camera laat draaien. Laat professionals, of op dit terrein opgeleide collega-docenten, de voorbereiding verzorgen en trek er ten minste een dagdeel voor uit.

Begeleiding door docenten

Laat alle leerlingen vooraf en gedurende het proces begeleiden door één of meer docenten, bij (inhoudelijke) vraagstukken, uitspraak van de doeltaal, technische vragen, enzovoort.

Onderwerp kiezen en doelgroep bepalen

Welke onderwerpen komen aan bod? Dat bepalen docenten en leerlingen in overleg.

De onderwerpen:

- zijn in principe gerelateerd aan de kerndoelen van het onderwijs in het bewuste vak;
- zijn ook af te leiden van de lesmethode die de docent hanteert.

De docenten kunnen meestal het beste overzien waar de leerlingen problemen mee hebben. De leerlingen uit de filmgroep kunnen de docenten adviseren.

Keuze van de techniek (stijl)

Je kunt kiezen uit verschillende technieken en stijlen. Er is nog geen eenduidig advies te geven over de meest effectieve vorm. De effectiviteit hangt onder meer samen met de leerstijl van de leerling.

Punten waar je wel rekening mee kunt houden, zijn:

- zorg dat de inhoud van de film niet ondergeschikt raakt aan de vorm.
Een 'stop motion'-film bijvoorbeeld is snel leuk (of juist niet) en kan de inhoud doen vergeten. Dat geldt ook voor afbeeldingen en foto's;
- een voice-over en geschreven tekst werken rustgevend.

Script en lengte

Het script en dus ook de film moeten kort zijn, met een krachtige boodschap. De lengte van een effectieve boodschap kan variëren, maar soms heb je genoeg aan minder dan één minuut. Een filmpje van meer dan vijf minuten wordt al gauw als saai ervaren.

Muziek

Gebruik je muziek of juist niet? Muziek kan de inhoud van de film ondersteunen, maar ook ondermijnen. Zo kan te harde of opwindende muziek storend werken. Een rustig verhaal, zonder achtergrondgeluid, spreekt veel leerlingen aan. Ook hier is het effect afhankelijk van de individuele leerstijl.

Als je muziek gebruikt, let dan op eventuele auteursrechten: zie bijlage (1) over auteursrechten en rechtevrije muziek.

Locatie, licht en geluid

Bepaal waar je de film wilt opnemen: binnen en/of buiten en wat je aan decor en attributen nodig hebt.

Zowel binnen- als buitenopnamen zijn afhankelijk van licht(inval) en belichting. Let bij de keuze van de ruimte voor binnenopnames op geluiddichtheid en lichtinval.

Hoe mooi de beelden ook zijn, zonder goed geluid is je video waardeloos. Besteed hier dus veel aandacht aan. Kies bijvoorbeeld een goede externe microfoon die je kunt richten.

Opnameteam

De opnamen zijn cruciaal. Zorg er dus voor dat er een gedegen filmteam klaarstaat. Stel vast welke personen je nodig hebt, zoals:

- (assistent) regisseur
- filmer(s)
- belichtingsmensen (indien nodig)
- geluid (zeer belangrijk!)
- iemand die orde houdt op de set

Controle op inhoud door vakdocent

Voorkom inhoudelijke fouten in je filmpje, anders wordt het onbruikbaar voor educatieve doeleinden. De vakdocent is onmisbaar als eindverantwoordelijke voor de inhoud.

Kwaliteitscontrole

Zorg voor kwaliteitscontrole in drie stappen:

- 1 de al eerder genoemde controle op inhoud door de vakdocent;
- 2 beoordeling door schoolredactie (samengesteld uit leerlingen) op basis van het format (zie bijlage 2);
- 3 indien mogelijk: review door externe docent- en leerling-gebruikers.

Publicatie

Let bij publicatie op de volgende mogelijkheden en voorwaarden:

- Publiceer de films op een onbeperkt toegankelijk forum.
- Zorg dat de films bruikbaar zijn voor iedere elektronische leeromgeving in het Nederlandse onderwijs en dat ze soepel lopen op sites als YouTube, Vimeo of de Khan Academy.
- Bouw waar mogelijk likes/unlikes in om de gebruikers de gelegenheid te geven:
 - films voor toekomstige gebruikers aan of af te raden;
 - de makers aan te moedigen en/of tot verbeteringen te stimuleren.

3

Schoolorganisatie

Visie schoolleiding

Het is essentieel dat de schoolleiding het gedachtegoed van Leerlingen voor Leerlingen onderschrijft en actief uitdraagt. Deze visie is dan sturend om:

- docent- en leerlingtijd om filmpjes te maken, in te roosteren;
- digitale apparatuur aan te schaffen om films te maken en te bekijken (filmcamera's, computers);
- een geschikte (bij voorkeur vaste) ruimte voor het filmen beschikbaar te stellen;
- uren toe te kennen voor technische ondersteuning (filmlocatie voorbereiden en hulp bij montage) en beheer van de apparatuur;
- een gebruiksvriendelijke elektronische leeromgeving (ELO) beschikbaar te stellen;
- de inzet van filmpjes als onderdeel van de leermix te stimuleren.

Onderwijsinhoudelijke begeleiding

De schoolleiding/teamleider:

- moedigt docenten aan gebruik te maken van bestaand digitaal lesmateriaal en faciliteert hen om zelf filmpjes te maken met leerlingen;
- zet 'kennisdelen' op het gebied van didactiek en digitaal lesmateriaal op de agenda in teamvergaderingen;
- maakt het 'ontwikkelen en gebruik' van digitaal lesmateriaal tot vast onderdeel in de beoordelingsgesprekken van teamleider en docenten.

4

Apparatuur en techniek

Streef, binnen de gegeven situatie, altijd naar de hoogst haalbare kwaliteit.

Om twee redenen:

- 1 Bij educatieve video's staat de inhoud voorop. Is die inhoud slecht verpakt, dan doet dat afbreuk aan de boodschap van de maker.
- 2 De videotecnologie ontwikkelt zich razendsnel, beeld- en geluidskwaliteit worden voortdurend beter. Opnamen van lage kwaliteit boeten daardoor snel aan actualiteit in. Een technisch goed geproduceerde video gaat dus veel langer mee.

Kwaliteit van de camera

Een goede camera is een gemakkelijk te bedienen camera. Leerlingen moeten er snel mee uit de voeten kunnen, dus vermijd ingewikkelde menu's met veel onnodige opties.

Het is wel wenselijk om voor specifieke (licht-)omstandigheden te beschikken over met de hand instelbare opties.

Aanbevolen resolutie

Streef naar Full HD video (1920 x 1080); een redelijk alternatief is 720p (1280 x 720).

Type camera

Je hebt de keuze uit verschillende typen camera, met eigen kenmerken:

- semi-pro, handheld camera (alles in één, ook goed geluid);
- spiegelreflexcamera met videomogelijkheid (prachtig beeld, lastig met focus en geluid);
- compacte camera (alles in één, eenvoudig te bedienen, geluid en beeldkwaliteit minder tot slecht).

Speciale camera's

In sommige gevallen kan een speciale camera uitkomst bieden.

Voor actieopnamen buiten is een GoPro camera zeer geschikt. Die is bestand tegen schokken en kan zelfs in het water filmen.

Ook met een goede webcam kun je in sommige situaties heel leuke opnamen maken.

Geluid

Geluid valt meestal niet op in een videoproductie, behalve wanneer het stoort of onverstaaanbaar is.

Gebruik je bij een educatieve video gesproken (of gezongen) woord, dan is het geluid minstens zo belangrijk als het beeld.

Aanbevelingen voor goed geluid:

- gebruik een camera of hulpmiddel met XLR-aansluiting;
- luister tijdens het opnemen mee met een (liefst gesloten) koptelefoon;
- houd de microfoon zo dicht mogelijk bij de spreker, bijvoorbeeld met een zendermicrofoon of aan een hengel tegen de kaderrand;
- voor de beste signaal-ruisverhouding neem je het geluid op met flink volume, zonder te oversturen;
- kies je locatie zorgvuldig, met zo min mogelijk storende achtergrondgeluiden. Anders dan het menselijk oor en brein maakt de microfoon geen onderscheid tussen geluiden.

Licht

Film zoveel mogelijk 'met het licht mee' en film vooral op goedverlichte plaatsen.

Zo heb je minder beeldruis en grotere scherptediepte.

Gebruik eventueel videolicht om de scene goed uit te lichten.

Goed uitgelichte details zijn belangrijk bij educatieve video's, zeker als je een fysieke vaardigheid demonstreert.

Probeer te voorkomen dat je daglicht en kunstlicht mengt.

Gebruik eventueel correctiefilters om het verschil op te heffen.

Cameravoering

Verplaats je in de rol van kijker. Wat de kijker van het filmpje moet leren, zal goed in beeld moeten komen. Een opname van statief zal meestal leerzamer zijn dan een opname met een heftig bewegende schoudercamera.

Gebruik je een statief en wil je hier ook bewegingen mee maken, kies dan altijd voor een statief met geveerde kop. Fotostatieven zijn minder geschikt voor dit doel.

Screencasten: eenvoudig en snel

Bij screencasting neem je met computer, laptop of tablet uitleg op die op je scherm verschijnt. Tegelijkertijd combineer je de opname met een voice-over.

Screencasting is weliswaar statisch, maar leidt vaak tot zeer goede resultaten.

Grote voordelen van screencasten zijn:

- je hebt alleen een computer nodig en een (gratis van internet te downloaden) programma waarmee je direct een filmpje kunt maken;
- iedereen, leerling, maar zeker ook docent, kan snel en eenvoudig leren screencasten;
- je filmpje is direct klaar voor gebruik en op vrijwel ieder medium direct te uploaden en te gebruiken.

Monteren moet je leren

Om teleurstellingen te voorkomen is het aan te raden de techniek van het monteren grondig te oefenen voordat je met definitieve opnames aan de gang gaat.

Instructies zijn te vinden op internet, maar vraag vooral ook hulp aan degene met audiovisuele kennis in de organisatie of roep professionele hulp in van buiten.

Overigens kunnen veel leerlingen al goed tot zeer goed monteren, omdat zij dat in hun vrije tijd vaker doen. Zorg dat je deze leerlingen weet te vinden en vraag hen de anderen het monteren te leren.

Tips voor goede montage

- Wees kritisch bij de selectie van de beelden. Soms draagt een favoriete opname weinig bij aan de educatieve waarde van de video. In dat geval: 'kill your darlings'.
- Zorg bij aansluitende shots voor voldoende verschil tussen de beeldkaders van beide opnamen. Wil je toch, bijvoorbeeld, twee close-ups van een persoon (die meestal slecht op elkaar aansluiten) aan elkaar plakken? Gebruik dan een 'crossfade' of een 'dip-to-black' (het beeld vloeit dan kort naar zwart en vervolgens weer terug naar beeld).
- Digitale videomontage vergt veel schijfruimte. Zorg dat je voldoende ruimte hebt voor:
 - opslag van de ruwe beelden;
 - het 'renderen' van het eindproduct.Schaf zo nodig externe harde schijven aan om ruimte te creëren.
- Let op de instellingen bij het inlezen van de ruwe beelden en bij de montage: zorg dat ze aansluiten bij de resolutie- en frame-instellingen van de camera. Zo behoud je de kwaliteit van de beelden.

5

Specifieke aandachtspunten

Opnamen

- 1 Een goed voorbeeld is foutloos.
Zorg als vakdocent dat de uitleggende leerling geen fouten maakt:
 - geef, voor de opname, de leerling/instructeur uitleg;
 - controleer achteraf of het goed is opgenomen.
- 2 Zorg dat de essentie van de uitleg in het filmpje overeind blijft. Te veel toeters, bellen en humor kunnen afleiden.
- 3 Laat leerlingen oefenen in langzaam en verstaanbaar spreken, bij voorkeur niet in dialect.
Geef je de uitleg in het Nederlands? Gebruik dan ABN, zonder dialect of (zwaar) accent.
Gaat het om een moderne vreemde taal? Zet dan acteurs in die de doeltaal (zeer) goed uitspreken. Let erop dat ook meisjes uitleg geven, vooral bij de exacte vakken.
- 4 Structureer het verhaal.
Bijvoorbeeld: 'Ik leg iets uit in drie stappen, stap 1: [film]' 'stap 2: [film]...' etc.
 - geef vooraf aan waar de film over gaat;
 - geef aan het eind een korte samenvatting.
- 5 Is er sprake van veel handelingen (bijvoorbeeld wisselend beeld en geluid)? Geef de kijker dan ook tijd om de informatie te verwerken. Pas op voor te hoge informatiedichtheid en snelheid.
- 6 Gebruik voor geschreven tekst een schreefloze letter, bijvoorbeeld Verdana.

Techniek (zie ook paragraaf 4)

- 1 Houd, als dat mogelijk is, de verschillende stappen van de uitleg in beeld.
Aanraders zijn: een pauzeknop en een terugspoelmogelijkheid.
- 2 Zoek je een alternatief voor animatie? Denk dan bijvoorbeeld aan een reeks stilstaande beelden. Om het geleerde beter te laten beklijven, las je korte onderbrekingen in voor reflectie (2 sec. is genoeg). Dit kan wellicht in de montage.
- 3 Let op de lengte:
 - zeven minuten is de bovengrens;
 - vijf minuten of minder is prima;
 - minder dan drie minuten kan ook heel effectief zijn.
- 4 Met onberispelijke beeldkwaliteit kluister je de kijker aan het beeld. Vooropgezet natuurlijk dat ook de inhoud goed en aantrekkelijk is.
Is de beeldkwaliteit minder of slecht, dan zal de aandacht snel verdampen, ook al is de inhoud uitstekend.
- 5 Belangrijker nog: de geluidskwaliteit moet perfect zijn.

6

Filmpjes in de elektronische leeromgeving (ELO)

Films insluiten (embedden)

Het ligt in de lijn der verwachting dat er in de toekomst veel films worden gemaakt, door leerlingen en door docenten.

Om te voorkomen dat al die video's je veel ruimte kosten in de ELO, zet je de filmpjes elders op een videoserver. Door ze te embedden (insluiten) in de ELO, plaats je feitelijk een verwijzing naar de server. Zolang de filmpjes daar goed toegankelijk zijn, heb je in de ELO geen extra ruimte nodig.

Tips

- Om video's op een pagina te embedden, vind je verschillende mogelijkheden op YouTube, onder Delen en Insluiten. Je kunt hier de HTML-code vinden en het 'formaat' van de video kiezen. Daarmee kun je de video aanpassen aan de indeling van de ELO-pagina.
- Ook via het Leerlingen voor Leerlingen-portaal kun je video's embedden. Onder elke video is de HTML-code te vinden. Die is eenvoudig in de HTML van je ELO-pagina te plakken.

Filmpjes gebruiken in digitale content

Is je school al ver gevorderd in het maken van digitale content? Als je de filmpjes daarin opneemt, krijgen de leerlingen een compleet pakket aan leermiddelen in de schoot geworpen. Dat is een enorme aanwinst.

Werkt je school met laptops of tablets? Dan kun je de video's, vergezeld van interactieve oefeningen, aanbieden in de elektronische leeromgeving of daarbuiten.

Tips

- Apple's 'iBook creator' biedt de mogelijkheid om video's direct in te voegen als content van een digitaal boek. Deze video's moeten dan wel eerst lokaal op de computer aanwezig zijn.
- Als je vanuit digitale content wilt linken naar een video, kun je een aparte HTML-pagina maken en daar de video in embedden. Voordelen:
 - de leerlingen worden minder afgeleid door andere content;
 - je kunt de video centreren, of het formaat aanpassen aan dat van het te gebruiken scherm.

Verwijzing via QR-code

Je kunt ook een QR-code gebruiken om naar een filmpje te verwijzen. Bijvoorbeeld door een sticker met QR-code op een apparaat te plakken. Met de QR-code open je dan een instructiefilmpje voor het gebruik van dat apparaat. QR codes zijn eenvoudig zelf te maken. Via Google vind je snel een aantal programma's waarmee je ze kunt maken en lezen. Voorwaarde is natuurlijk wel dat de gebruiker weet wat een QR-code is en hoe je die kunt decoderen.

Tip:

- Breng de video onder op een 'duurzame' plaats ('host'), om te voorkomen dat je steeds nieuwe codes moet printen.
De QR-code zal immers voor langere tijd op een object bevestigd zijn.

7

Overige aandachtspunten

Goede audio/visuele kracht(en)

Bij het proces van films maken kan een goede audio/visuele kracht in de (school) organisatie veel extra kennis inbrengen. Maak daar gebruik van en laat je begeleiden.

Vaste groep leerlingen

Voor de continuïteit is het erg belangrijk dat je een groep gemotiveerde leerlingen benadert die het goed met elkaar kunnen uithouden.

Zoek leerlingen uit vergelijkbare klassen of jaren met dezelfde profielen en probeer ze voor een langere tijd vast te houden.

Na verloop van tijd weet iedereen wat men aan elkaar heeft en wat de sterke en zwakke punten in de groep zijn.

Leerlingen uit de (voor)eindexamenklassen

Leerlingen uit de (voor)eindexamenklassen hebben jarenlang ervaring in lessen (krijgen), ze weten waar voor de leerlingen de pijnpunten liggen en kunnen zich over het algemeen goed uitdrukken.

Verstand van filmen

Zoek leerlingen die verstand hebben van belichting, computers, filmapparatuur, opnameprogramma's, enzovoort. Zij kunnen elkaar enthousiasmeren, aanvullen en helpen.

Beloning

Om leerlingen langere tijd vast te houden, kan een beloning in een of andere vorm wenselijk zijn. Bijvoorbeeld door de uren mee te tellen in het kader van de maatschappelijke stage of certificaten te verstrekken.

Deze handleiding is tot stand gekomen met bijdragen van:

Serge de Beer (Technische begeleiding LvoorL, LearningTour)

Magda van Eck (Projectleider LvoorL van de RSG Pantarijn)

Corné de Jongh (Projectleider LvoorL van het Alfrink College)

Janneke Louwerse (Projectleider LvoorL van het Stanislascollege, Westplantsoen)

Maike Smits (Leerling van de OSG West Friesland)

Hans de Vries (Lid van de redactieraad LvoorL)

Eindredactie

Rola Hulsbergen (Voorzitter stuurgroep LvoorL)

Mees van Krimpen (Bovenschools projectleider LvoorL)

Beoordeling filmpjes door docenten

Criteria			V voldoende	0 onvoldoende
Inhoudelijk	1	Kloppen de aangegeven kenmerken m.b.t. schoolsoort, vak, niveau en onderwerp?		
	2	Is de inhoud van het filmpje juist?		
	3	Is de uitleg begrijpelijk voor de doelgroep?		
	4	Helpt dit filmpje de leerling om het onderwerp beter te begrijpen?		
Presentatie	5	Is het taalgebruik begrijpelijk voor de doelgroep?		
	6	Is het filmpje boeiend, spannend, motiveerend voor de doelgroep?		
Techniek	7	Kan het filmpje zonder problemen worden afgespeeld?		
	8	Zijn de beelden die ertoe doen goed zichtbaar?		
	9	Is het geluid duidelijk en goed verstaanbaar?		
Samenvattend	10	Ik adviseer met enthousiasme het gebruik van dit filmpje aan collega's	ja	nee
	11	Ik ga dit filmpje zelf zeker gebruiken	Ja	nee
Opmerkingen				
	Dit filmpje krijgt van mij het cijfer			
	Hoogste cijfer leerlingen			
	Laagste cijfer leerlingen			
	Gemiddeld cijfer leerlingen			

Aandachtpunten Auteursrechten

(20 juni 2013)

NB In deze versie zijn tekstonderdelen die specifiek betrekking hebben op Leerlingen voor Leerlingen verwijderd.

1 Inleiding

Het is van groot belang de regels rondom auteursrechten zorgvuldig na te leven, want het onrechtmatig gebruik van materiaal van derden kan leiden tot rechtszaken en claims van tienduizenden euro's.

Het gaat aan de ene kant over de bescherming van het eigen materiaal en aan de andere kant over de regels bij het gebruik van materiaal van derden. Er komen zaken aan de orde zoals: eigendom, gebruikslicenties, auteursrechten en portretrecht.

Voor alle duidelijkheid: de stuurgroep LvoorL en de projectleiding brengen de rechtenkwesies onder de aandacht, maar de scholen blijven te allen tijde zelf verantwoordelijk voor een juiste naleving van de regels.

2 In het kort

- De school is verantwoordelijk en bepaalt wat er met een filmpje mag gebeuren;
- Check of de aftiteling van de filmpjes de licentie [CC BY-NC](#) vermeldt;
- Check de filmpjes op het illegaal gebruik van materiaal van derden (beeld en geluid);
- Check of geen inbreuk is gemaakt op de specifieke licentievoorwaarden van bijvoorbeeld YouTube;
- Ga na of op correcte wijze het portretrecht van de leerlingen met de ouders is geregeld. Laat de betrokkenen op school (evt. ook docenten die in beeld komen) een *quitclaim tekenen* (zie het format);
- Attendeer de producenten op vindplaatsen van rechtenvrij materiaal (zie bij punt 7).

3 Verantwoordelijkheid school

De school is als producent eigenaar en auteursrecht-hebbende van het filmmateriaal. De producent bepaalt wat er met het filmpje mag gebeuren. Hierbij moet de producent wel regelingen treffen met de personen die betrokken zijn bij het filmpje: camera/geluid maar ook de geportretteerden (zie ook bij punt 6).

De school publiceert het filmpje d.m.v. het uploaden via de portal van LvoorL en blijft *zelf* eigenaar. Scholen zijn 'mede eigenaar' van de portal LvoorL en zijn als *uploaders* verantwoordelijk voor de eigen publicaties op de portal. Op de portal staat een algemene disclaimer over de auteursrechten:

'Deze website (www.lvoorl.nl) is gemeenschappelijk eigendom van de scholen die deelnemen aan het project Leerlingen voor Leerlingen. Iedere school is afzonderlijk auteursrechtelijk verantwoordelijk voor het uploaden en publiceren van de eigen filmpjes. Alle filmpjes zijn gepubliceerd onder de licentie CC BY-NC, ook als dat niet is vermeld in de filmpjes. Deze licentie staat hergebruik van de filmpjes toe voor niet-commercieel gebruik en met bronvermelding (School en vindplaats/link).'

4 Creative Commons Licentie

Bij de aanvang van het project is afgesproken dat de filmpjes op de portal worden geplaatst onder de Creative Commons Licentie die gebruik van het filmpje door derden toestaat mits voor niet-commercieel gebruik en met bronvermelding. De aanduiding van deze licentie is in het format van de aftiteling opgenomen: [CC BY-NC](#). Voor nadere informatie volg de link.

Bedenk wel: het eenmaal vestigen van een licentie, wil zeggen dat die filmpjes altijd met die licentie gebruikt mogen worden. Als eigenaar van een werk, mag je het werk met een nieuwe licentie beschikbaar stellen, maar die licentie geldt dan naast de al gegeven/bestaande licentie.

5 Gebruik materiaal van derden (YouTube en andere internetbronnen)

Het is natuurlijk niet toegestaan om muziek in de video op te nemen, zonder dat toestemming is gekregen van de bij die muziek betrokken rechthebbenden. Ook het zelf inspelen van bladmuziek, is lastig: de rechthebbende van de bladmuziek moet toestemming hebben gegeven voor de uitvoering. Veelal zijn deze muziekrechten tegen hoge vergoedingen af te kopen. Daar tegenover worden veel montageprogramma's zoals Final Cut Pro geïnstalleerd met een muziekbibliotheek die rechtenvrij is.

De claims kunnen aanzienlijk oplopen (enkele duizenden euro's per video). De producent van de video is aansprakelijk en moet aantonen dat de benodigde toestemming van de rechthebbenden is gekregen.

Dat moet juridisch aan te tonen zijn: een contract of acceptatie van gebruikersvoorwaarden zijn onontbeerlijk. Als materiaal van derden gebruikt mag worden, is het raadzaam na te gaan of deze partij geen inbreuk maakt op rechten.

Wij verwijzen naar bronnen met rechtenvrije muziek en beeld (zie bij punt 7).

Aandachtspunten bij gebruik beeld en geluid van derden:

- Een link op de LvoorL-site (doen) opnemen naar een openbare YouTube-filmpje of deze *embedden* (het filmpje in de eigen web omgeving plaatsen) maakt normaal gesproken geen inbreuk op het auteursrecht;
- Het is aan de gebruiker van het betreffende kanaal op YouTube of een filmpje blijft staan. Dus een periodieke check van de link is noodzakelijk. Zolang de eigenaar van het filmpje niks doet zal het filmpje online blijven zolang YouTube in deze vorm bestaat;
- YouTube kent geheel eigen licentievoorwaarden: video's kunnen met de YouTubelicentie worden gebruikt, maar ook met de creative commons licentie openbaar worden gemaakt;
- Het 'downloaden' van YouTube filmpjes is verboden: van de site gehaald: *"Kunnen gebruikers YouTube-video's downloaden? Nee."* En de licentievoorwaarden YouTube melden: *"Content mag - zonder de voorafgaande schriftelijke instemming van YouTube dan wel, indien van toepassing, haar licentiegevers - voor welk ander doel dan ook niet worden gedownload, gekopieerd, verveelvoudigd, verspreid, verzonden, uitgezonden, vertoond, verkocht, in licentie worden gegeven of anderszins worden geëxploiteerd."*

6 Portretrecht

De mensen op de film hebben ieder ook een recht zich te verzetten tegen openbaarmaking of verspreiding, dus met hen moet wel de toestemming geregeld worden. Alleen als de gefilmde persoon 'toevallig' in beeld is (zeg maar: langsluipend) en niet het onderwerp van de film is, dan hoeft van die persoon geen toestemming te worden gevraagd. Iedere geportretteerde die onderdeel uit maakt van de film, moeten dus wel toestemming geven.

Indien de geportretteerde minderjarig is, moet toestemming worden gekregen van de ouders. De producent (school) moet deze toestemming regelen. De toestemming hoeft niet schriftelijk te worden gegeven, maar dat is wel verstandig om te bewijzen dat toestemming is gekregen.

Ga na of op uw school het portretrecht goed is geregeld met de ouders. Veelal wordt een standaard toestemming voor foto- en filmmateriaal geregeld bij ondertekening van een verklaring bij inschrijving. Deze standaard c.q. algemene toestemming is niet voldoende voor films in het kader van LvoorL. Er hoeft niet voor elke film afzonderlijk toestemming te worden gevraagd.

Het College Bescherming Persoonsgegevens vereist een concrete en expliciete toestemming. Een verouderde onderwijsovereenkomst per datum inschrijving, zonder dat LvoorL uitdrukkelijk (!!!) in de onderwijsovereenkomst is opgenomen, is vragen om problemen bij klachten van ouders/leerlingen. Om de toestemming echt netjes te regelen, vraag je ieder jaar om toestemming aan de ouders voor publicatie.

7 Praktische verwijzingen

Vrij te gebruiken graphics:
<http://klascement.info/help/vrij/>

Vrij te gebruiken video:
<http://www.openbeelden.nl/>

Vrij te gebruiken muziek:
<http://tips.brugsebuurten.be/FotoVideoGeluid/gratismuziekonlinegebruiken>

Informatie over licenties:
<http://creativecommons.org/>
http://nl.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons